

Problémy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) ve vztahu k dohledové činnosti nad veřejnými zakázkami

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže je téměř rok v popředí veřejné debaty v souvislosti se zásahem Národní centrály proti organizovanému zločinu a podezřením z korupčního jednání u předsedy ÚOHS Petra Rafaje a dalších místopředsedů úřadu.¹ Kromě krize důvěry ve vedení úřadu se ÚOHS potýká s dlouhodobými systémovými problémy, které mají negativní vliv na kvalitu dohledu v oblasti veřejných zakázek. Skupina tří neziskových organizací ve složení Oživení, Frank Bold (sdružené v platformě Rekonstrukce státu) a Transparency International ČR přináší na základě vlastní analýzy popis hlavních problémů úřadu.

1. Nadměrná koncentrace pravomocí v rukou předsedy ÚOHS

Předseda ÚOHS může bez jakýchkoliv omezení jmenovat a odvolávat jak místopředsedy úřadu odpovědné za jednotlivé sekce, tak členy rozkladových komisí, což je snadno zneužitelné. Koncentrace těchto pravomocí dává předsedovi silné nástroje k ovlivňování rozhodování ÚOHS v prvním i druhém stupni a vzniká tak prostor pro korupci. Předseda dále sám rozhoduje o odměnách pro místopředsedy i referenty (řadové zaměstnance), díky čemuž může být nepřímo ovlivňováno správní rozhodování v konkrétních případech.

Organizační nastavení ÚOHS je ve srovnání s ostatními unijními státy ojedinělé. V zemích západní Evropy provádí přezkum veřejných zakázek přímo soudy. Ve východní části Unie převládá sice přezkum prostřednictvím správních orgánů (následovaný soudním přezkumem), ale u příslušných orgánů může nastat pouze výjimečně, že by bylo rozhodnutí o miliardové veřejné zakázce v rukách jednoho člověka. Téměř vždy rozhoduje alespoň na některém stupni kolektivní orgán. Navíc se u jediného předsedy koncentrují všechny čtyři velmi odborné agendy úřadu, a to má na starosti ještě celý jeho chod.

2. Nedostatečné záruky odbornosti a nezávislosti rozkladových komisí

Druhá instance rozhodování ÚOHS má povahu rozkladového řízení, kdy rozhodnutí o rozkladu vydává předseda na základě doporučení rozkladové komise. Rozhodnutí jako takové je v rukou předsedy. Není možné dohledat, jací členové rozkladové komise rozhodnutí připravili a které úvahy konkrétních členů rozkladových komisí vzal předseda ÚOHS za své a proč.

Na výběru členů rozkladových komisí se podílí opět pouze předseda ÚOHS, který členy vybírá bez jakéhokoliv zákonného omezení v podobě požadavků na odbornost (např. vzdělání, či

¹<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politik-ano-stihany-za-manipulaci-zakazek-dle-policie-ovlada/r~825e8408469711ea926e0cc47ab5f122/>

minimální praxe v oboru), či nestrannost a nezávislost. Nedůvěra v předsedu úřadu se tak přenáší i na jím tvořené rozkladové komise, což vede k pochybnostem o důvěryhodnosti celého druhoinstančního rozhodování úřadu. Členy rozkladových komisí jsou nebo byli například v současné době vazebně stíhaný Jiří Švachula z městské části Brno-střed, dcera a zeť předsedy ÚOHS nebo jeho stráničtí kolegové z frýdecko-místecké buňky ČSSD.

3. Uzavřenost ÚOHS a jeho nedostatečná aktivita

Vnější impuls ke kontrole v oblasti veřejných zakázek může dát neúspěšný dodavatel prostřednictvím *návrhu* na zahájení řízení a další subjekty prostřednictvím *podnětu* k zahájení řízení z moci úřední. Podání návrhu je však zatíženo vysokou propadnou kaucí (zpravidla ve výši 1 % nabídkové ceny, tzn. až 10 000 000 Kč u velké zakázky), která v kombinaci s dalšími faktory představuje vážnou odrazující překážku. Podstatnou překážkou byl až do listopadu 2019 také poplatek za podání podnětu veřejnosti ve výši 10 000 Kč, jenž zrušil svým nálezem Ústavní soud.²

Aby se ÚOHS nemusel spoléhat pouze na návrhy a podněty, které například v jednacím řízení bez uveřejnění nelze ani očekávat, měl by v rámci výkonu dohledu při zadávání veřejných zakázek provádět kontrolní činnost “v terénu” i z vlastní iniciativy. Tu ale vykonává v minimální míře, a navíc ji začal provádět až od března 2018 v reakci na výzvu Kanceláře Veřejného ochránce práv. Omezováním přístupu k úřadu a absencí vlastní kontrolní činnosti ÚOHS tak dochází k celkovému útlumu dohledové činnosti úřadu v oblasti veřejných zakázek.

V letech 2010 až 2012 byly významně navýšeny personální kapacity úřadu v souvislosti s nárůstem přezkoumávaných případů. ÚOHS si udržuje takto navýšený rozpočet a počet zaměstnanců Sekce veřejných zakázek, přestože v posledních letech došlo k postupnému omezení jeho činnosti až na polovinu. V roce 2018 tak úřad vydal rekordně nejnižší počet správních rozhodnutí, tj. 507.³ Při počtu 71 státních zaměstnanců v oblasti prvostupňového rozhodování o veřejných zakázkách (referentů) připadá na jednoho referenta 0,59 případů měsíčně. Ve druhém stupni je pak řízení pomalé, trvá v průměru několik měsíců a zákonná 60denní lhůta pro vydání rozhodnutí o rozkladu bývá překračována.

Za skupinu protikorupčních organizací ve složení Oživení, Frank Bold (sdružené v platformě Rekonstrukce státu) a Transparency International ČR vypracovali Jan Dupák, Věnek Bonuš, Jan Nevyjel a Marek Zelenka

²<https://www.usoud.cz/aktualne/podani-podnetu-k-uradu-pro-ochranu-hospodarske-souteze-nesmi-byt-zpoplatneno/>

³ Výroční zpráva Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, s. 21